

Samana sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteiden säätely

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteiden säätely

7.12.2010

Julkaisun nimi Samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteiden sääntely

Tekijä Sanna Mustasaari

Oikeusministeriön julkaisu Selvityksiä ja ohjeita **Sarjanumero** 83/2010

OSKARI numero OM 14/41/2010

ISSN-L 1798-7059

ISSN (nid.) 1798-7059

ISBN (nid.) 978-952-259-092-3

ISSN (PDF) 1798-7067

ISBN (PDF) 978-952-259-093-0

**Asia- ja avain-
sanat** avioliitto, rekisteröity parisuhde

Tiivistelmä Muistiossa käsitellään samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteiden sääntelyä eri oikeusjärjestelmissä sekä arvioidaan tiiviisti, miten samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliitto voitaisiin toteuttaa Suomessa ja mitä muutos merkit-
sisi.

7.12.2010

**Publikationens
titel** Reglering av parförhållanden mellan personer av samma kön

Författare Sanna Mustasaari

**Justitieministeri-
ets publikation** Utredningar och anvisningar   **Serienummer**   83/2010

OSKARI nummer OM 14/41/2010

ISSN-L 1798-7059

ISSN (häft.) 1798-7059

ISSN (PDF) 1798-7067

ISBN (häft.) 978-952-259-092-3

ISBN (PDF) 978-952-259-093-0

**Sak- och
nyckelord** äktenskap, registrerat partnerskap

Referat I promemorian behandlas regleringen av samkönade parförhållanden i olika rätts-system. Dessutom ges en komprimerad bedömning av hur äktenskap mellan personer av samma kön kunde genomföras i Finland och vad en sådan ändring skulle innebära.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	9
2 SAMAA SUKUPUOLTA OLEVIENTEN PARISUHTEIDEN SÄÄNTELY	
ERI MAISSA	10
2.1 Yleistä.....	10
2.2 Eri maiden lainsäädäntöratkaisuja koskien samaa sukupuolta olevien avioliittoa	11
Ruotsi.....	11
Norja.....	11
Islanti	13
Alankomaat	14
Belgia, Espanja ja Portugali.....	14
Yhdysvallat, Kanada, Etelä-Afrikka ja Argentiina	15
3. PÄÄTELMIÄ	17
3.1 Yleistä.....	17
3.2 Muutoksen lakitekniinen toteuttaminen	17
LÄHTEET	20

1 Johdanto

Perheoikeudellinen peruslainsäädäntö ja perinteiset oikeudelliset instituutiot ankkuroituvat vahvasti kansalliseen arvopohjaan ja kulttuuriin. Kuten kansalaisten oikeussuhteita koskeva peruslainsäädäntö muutoinkin, myös perheoikeudellinen peruslainsäädäntö on lähtökohdiltaan varsin pysyvää. Perhekäsitysten ja arvojen moninaistuminen on kuitenkin muuttanut yhteiskuntaa tavalla, joka antaa aihetta arvioida, millä tavoin oikeudellisten instituutioiden sisältö ja merkitys vastaavat yhteiskunnan vaatimuksia.

Julkista keskustelua on viime vuosina käyty useista perheoikeudellisista kysymyksistä. Yksi keskusteluissa usein esillä ollut teema on, millä tavoin samaa sukupuolta olevien henkilöiden välisiä parisuhteita säännellään. Erityisesti on viime aikoina keskusteltu siitä, tulisiko Suomessa lainsäädäntöä muuttaa siten, että tällaisen parisuhteen puoliset voisivat mennä avioliittoon tai että parisuhde ainakin kaikilta osin rinnastuisi avioliittoon. Oikeusministeriön hallinnonalan tulevaisuuskatsauksessa 2010 (Oikeudenmukaisuus ja luottamus kestävän yhteiskuntakehityksen perustana, OM:n julkaisuja 70/2010) lähitulevaisuuden tavoitteeksi on asetettu sen varmistaminen, ettei samaa sukupuolta olevien pariskuntien oikeusasema perusteettomasti poikkea nykyisin mukaisten aviopuolisoiden oikeusasemasta.

Tämän muistion tavoitteena on taustoittaa samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteiden sääntelystä käytävää keskustelua. Muistiossa selostetaan, miten asiaa on säännelty niissä oikeusjärjestelmissä, joissa ylipäänsä on samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteita koskevaa erityissääntelyä. Lisäksi muistiossa arvioidaan hyvin tiiviisti, mitä niin sanotun sukupuolineutraalin avioliiton toteuttaminen Suomessa merkitsisi ja miten se olisi lakiteknisesti toteutettavissa. Muistiossa ei oteta kantaa siihen, tulisiko Suomen lainsäädäntöä muuttaa siten, että samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliitto olisi mahdollinen.

2 Samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteiden sääntely eri maissa

2.1 Yleistä

Tällä hetkellä samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat solmia avioliiton Ruotsissa, Norjassa, Islannissa, Alankomaissa, Belgiassa, Espanjassa, Portugalissa, Argentiinassa, Etelä-Afrikassa ja Kanadassa. Yhdysvalloissa samaa sukupuolta olevat voivat solmia avioliiton joillakin alueilla (Connecticutissa, Iowassa, Massachusettsissa, New Hampshiresssä, Vermontissa ja Columbia Districtin alueella eli Washington D.C:ssä sekä Coquilleheimon alueella). Samaa sukupuolta olevien avioliitto on mahdollinen myös Meksikossa Mexico Cityssä.

Samaa sukupuolta olevien avioliitot tunnustetaan lisäksi joissakin valtioissa, vaikka avioliiton solmiminen ei olekaan mahdollista. Israel ja Yhdysvaltojen Kalifornia, Maryland, New York ja Rhode Island tunnustavat samaa sukupuolta olevien avioliiton. Alankomaille kuuluvilla Antilleilla tunnustetaan alankomaalaisten samaa sukupuolta olevien parien avioliitto.

Samaa sukupuolta olevat parit on lisäksi useissa maissa pyritty saattamaan perheoikeudellisen suojan piiriin rekisteröityä parisuhdetta koskevilla laeilla. Samaa sukupuolta olevat parit voivat rekisteröidä suhteensa Euroopan maista Suomessa, Tanskassa, Iso-Britanniassa, Saksassa, Ranskassa, Irlannissa, Itävallassa, Tshekin tasavallassa, Andorrassa, Luxemburgissa, Sveitsissä, Unkarissa, Sloveniassa ja Grönlannissa.

Erot homo- ja heteroparien oikeusasemassa voivat vaihdella esimerkiksi sen suhteen, voivatko samaa sukupuolta olevat parit adoptoida tai saada hedelmöityshoitoja. Parit voivat olla aineellisen lainsäädännön kannalta samassa oikeusasemassa vaikka samaa sukupuolta ja eri sukupuolta oleville pareille olisi eri parisuhdeinstituutiot. Esimerkiksi Ruotsissa rekisteröidyssä parisuhteessa olevat olivat adoption suhteen vastaavassa asemassa kuin avioparit jo ennen kuin avioliittoinstituutiota laajennettiin koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja. Tanskassa rekisteröidyssä parisuhteessa olevat ovat heinäkuusta 2010 saakka voineet adoptoida yhdessä, ja hedelmöityshoitoja on vuodesta 2006 annettu naisille riippumatta heidän parisuhdetilanteestaan. Toisaalta eroja samaa sukupuolta olevien ja eri sukupuolta olevien parien oikeudellisessa asemassa voi olla, vaikka parisuhdeinstituutio olisikin kaikille sama.

Osa Euroopan maista torjuu samaa sukupuolta olevien parisuhteet täysin. Samaa sukupuolta olevat eivät voi solmia oikeusvaikutuksellista parisuhdetta Euroopan maista esimerkiksi Venäjällä, Baltian maissa, Kreikassa, Kyproksella, Maltalla, Italiassa, Liechtensteinissä, Puolassa, Ukrainassa, Valko-Venäjällä, Slovakiassa, Romaniassa, Moldovassa ja Balkanin maissa.¹

---

¹ Kootusti tietoa eri maiden lainsäädännöstä koskien samaa sukupuolta olevien parien parisuhdetta on mm. ILGAn (International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association) verkkosivuilla sekä vapaasti käyttäjien muokattavissa olevassa wikipedia-verkkotietosanakirjassa:

2.2 Eri maiden lainsäädäntöratkaisuja koskien samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliittoa

Ruotsi

Samaa sukupuolta olevien avioliitto tuli mahdolliseksi 1.5.2009 voimaan tulleessa avioliittolain (äktenskapsbalken) uudistuksessa. Avioliittolain ensimmäistä pykälää muutettiin siten, että uuden sanamuodon mukaan puolisoita ovat kaksi henkilöä, jotka ovat keskenään solmineet avioliiton.

1 § De två som ingår äktenskap med varandra blir makar.

Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröimistä koskenut laki (partnerskapslagen) kumottiin avioliittolain muuttamisen yhteydessä, eikä rekisteröityä parisuhdetta voi enää solmia. Rekisteröidyn parisuhteen instituutio kuitenkin säilyy, ja parisuhteensa rekisteröineet pysyvät rekisteröidyssä parisuhteessa kunnes parisuhde joko purkautuu tai muutetaan avioliitoksi. Yhteinen hakemus parisuhteen muuttamiseksi avioliitoksi jätetään Skatteverketille tai pari voidaan vihkiä avioliittoon heidän niin halutessaan. Mahdollisuudelle hakea parisuhteen muuntamista avioliitoksi tai vihkimiselle ei ole määräaikaa.²

Avioliittolain muutos ei aiheuttanut muutoksia vanhemmuutta koskevaan lakiin (föräldrabalken). Lain 1 luvun 9 §:n mukaan jos lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon avulla ja äidin puoliso, parisuhdekumppani tai avopuoliso on antanut tähän suostumuksensa, hänet katsotaan lapsen vanhemmaksi. Vanhemmuus vahvistetaan joko tunnustamisella tai tuomiolla.³ Säännös koskee myös naispareja. Lain adoptiota koskevan 4 luvun mukaan puoliset voivat adoptoida vain yhdessä, ja rekisteröidyssä parisuhteessa olevat on rinnastettu avioliitossa oleviin 1.2.2003 alkaen.⁴ Lisäksi toinen puolisoista voi adoptoida puolison lapsen tai ottolapsen.

Norja

Samaa sukupuolta olevien avioliitto tuli mahdolliseksi avioliittoa koskevan lain (ekteskapslov) uudistuksessa, joka astui voimaan 1.1.2009. Avioliittolain ensimmäistä pykä-

---

http://www.ilga-europe.org/home/guide/country_by_country

<http://ilga.org/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage

http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage_legislation_around_the_world

²Ruotsin oikeusministeriön tiedote, Könsneutrala äktenskap och vigsel – Faktablad

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/11386/a/125581>

³ SOU 2007:17, s. 102–103. Hedelmöityshoitojen seurauksena syntyvän lapsen vanhemmuutta koskevasa selvityksessä (Föräldraskap vid assisterad befruktning SOU 2007:3) ehdotetaan lisäksi, että isyysoletamaa laajennettaisiin koskemaan myös näitä tilanteita.

⁴ SOU 2007:17, s. 104

lää muutettiin siten, että uudessa säännöksen mukaan kaksi henkilöä, jotka ovat joko eri tai samaa sukupuolta voivat solmia avioliiton.

§ 1. Kjønn

To personer av motsatt eller samme kjønn kan inngå ekteskap.

Ennen avioliittolain muutosta samaa sukupuolta olevat henkilöt olivat voineet virallistaa suhteensa samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhdetta koskevan lain (partnerskapslov) mukaan. Avioliittolain muuttamisen yhteydessä partnerskapslov kumottiin, ja avioliittolain 95 §:ään sisällytettiin säännös rekisteröidyn parisuhteen muuttamisesta avioliitoksi.

Parisuhdekumppanit voivat yhteisestä hakemuksesta saada parisuhteensa muutetuksi avioliitoksi. Hakemus tehdään väestörekisteriviranomaiselle. Avioliittolain 95 §:ään sisällytettiin myös siirtymäsäännökset rekisteröidyistä parisuhteista niitä pariskuntia varten, jotka eivät halua muuttaa rekisteröityä parisuhdettaan avioliitoksi.

§ 95. Overgangsregler for registrert partnerskap

Et registrert partnerskap har med de unntak som følger av denne bestemmelsen, samme rettsvirkninger som et ekteskap.

Bestemmelser i norsk lovgivning som omhandler ekteskap og ektefeller, gjelder tilsvarende for registrert partnerskap og registrerte partnere. Adopsjonslovens regler om ektefeller skal likevel ikke gjelde for registrerte partnere. Den ene registrerte partneren kan likevel adoptere den andre partnerens barn, jf. adopsjonsloven § 5 a annet ledd.

En sak om oppløsning av registrert partnerskap som er inngått her i landet, kan alltid reises for norsk domstol.

Et partnerskap som er inngått i utlandet, anerkjennes her i riket dersom partnerskapet er gyldig inngått i inngåelseslandet. Et partnerskap anerkjennes likevel ikke dersom dette åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public). § 18 a annet ledd gjelder tilsvarende.

Et partnerskap som er registrert her i landet og ikke oppløst, vil etter samtykke fra begge partnerne gjelde som et ekteskap. Partnerne skal i så fall fremsette en begjæring overfor folkeregistermyndigheten om at partnerskapet skal gjelde som ekteskap. Folkeregistermyndigheten skal på grunnlag av begjæringen registrere partnerne som gift, og gi partnerne en datert bekreftelse.

Äitiydestä ja isyydestä säädetään lapsilaisissa (barneloven). Avioliittolain muutoksen ohella lapsilakia muutettiin siten, että mahdollistettiin juridinen vanhemmuus äidin samaa sukupuolta olevalle puolisolle tai parisuhdekumppanille. Lain 3 §:n mukaan äidin samaa sukupuolta olevan kumppania pidetään lapsen ”oheisäitinä” (medmor), jos hän

on antanut hedelmöityshoitoon suostumuksensa. Lain 4 a §:n mukaan äidin samaa sukupuolta olevaa avio- tai avopuolisoa pidetään lapsen ”oheisäitinä” avioliittoon perustuvan oletettaman, tunnustamisen tai tuomion perusteella. Lapsella ei voi olla sekä isää että ”oheisäitiä”.⁵

4a. Medmorskap til barnet

Som medmor til barnet skal reknast moras kvinnelige ektefelle eller sam-buar, dersom medmorskapen følger av ekteskap, vedgåing eller dom.

Eit barn kan ikkje ha både ein far og ei medmor.

Reglar i lov eller forskrift som gjeld om eller for ein far, gjeld på same vis om eller for ei medmor.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om fastsetjing av medmorskap etter §§ 3 og 4 i denne lova.

Adoptiolain (adopsjonslov) mukaan aviopuolisot voivat adoptoida yhdessä. Avioliittolain muutoksen jälkeen säännös koskee myös samaa sukupuolta olevia aviopuolisoita. Adoptiolain 5 a §:ään kuitenkin lisättiin maininta siitä, ettei puoliso voi adoptoida toisen puolison ottolasta, jos puoliset ovat keskenään samaa sukupuolta ja lapsi on lähtöisin maasta, joka ei salli tällaista adoptiota.

Avioliittolain muutoksen yhteydessä muutettiin hedelmöityshoitoa koskevaa lakia (bioteknologiloven). Uusien säännösten mukaan inseminaatiohoitoa voidaan antaa myös naisparille, jotka ovat keskenään avioliitossa tai avioliitonomaisessa suhteessa. Aiemman lain mukaan hedelmöityshoitoa voitiin antaa vain heteroparisuhteessa olevalle naiselle. Yksin olevalle naiselle hedelmöityshoitoa ei anneta.⁶

Islanti

Samaa sukupuolta olevien avioliitto tuli mahdolliseksi avioliittolain uudistuksessa, joka tuli voimaan 27.6.2010. Muutoslailla (lög um breytingar á hjúskaparlögum og fleiri lögum og um brottfall laga um staðfesta samvist - ein hjúskaparlög) avioliittolain aiempi sanamuoto ”mies ja nainen” korvattiin sanamuodolla kaksi yksilöä. Rekisteröidyistä parisuhteista annettu laki kumottiin, ja rekisteröity parisuhde voidaan muuntaa avioliitoksi puolisoitten hakemuksesta.

Myös lapsia koskevaan lakiin tehtiin muutos koskien hedelmöityshoidon seurauksena syntyvän lapsen vanhempia. Jos lapsen äiti on avioliitossa naisen kanssa, tulee puolisoista syntyvän lapsen vanhempi ilman adoption kaltaista järjestelyä. Avioliitossa olevat

⁵ Ot.prp.nr.33 (2007-2008), s. 71-72

⁶ Bioteknologiloven, lain 2 luvun 2 ja 3 §

henkilöt voivat sukupuolesta riippumatta yhdessä adoptoida lapsen, mutta tämä on koskenut myös rekisteröidyssä parisuhteessa olevia pareja.⁷

Alankomaat

Alankomaissa parisuhteensa virallistavilla henkilöillä on huhtikuusta 2001 saakka ollut käytössään kolme eri tapaa saada parisuhteelleen oikeusvaikutuksia. Pariskunta voi siviililain (Burgerlijk Wetboek) 1 kirjan mukaan solmia ns. siviiliavioliiton, rekisteröidä parisuhteensa tai tehdä yhteistä taloutta koskevan sopimuksen. Kaikki kolme tapaa parisuhdemuotoa ovat sekä hetero- että homoparien käytettävissä. Avioliitto voidaan muuntaa rekisteröidyksi parisuhteeksi tai rekisteröity parisuhde avioliitoksi.

Avioliitolla ja rekisteröidyllä parisuhteella on samat oikeusvaikutukset, ja puolisoitten oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan 6 luvun, aviovarallisuutta koskevan 7 luvun ja sopimuksia koskevan 8 luvun säännöksiä sovelletaan sekä avioliittoon että rekisteröityyn parisuhteeseen.⁸

Kaksi henkilöä voi yhdessä adoptoida lapsen, jos heidän väliselle avioliitolle ei ole estettä ja he ovat asuneet yhdessä kolmen vuoden ajan⁹. Avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevat ovat sukupuolestaan riippumatta lapsen syntyessä yhteisesti vanhempainvastuussa lapsesta, ellei lapselle ole muuta vanhempaa¹⁰. Vanhempainvastuu ei kuitenkaan tarkoita sitä, että äidin kumppanista tulisi lapsen juridinen vanhempi, eivätkä lapsi ja vanhempainvastuussa oleva esimerkiksi peri toisiaan. Vanhempainvastuu merkitsee myös elatusvelvollisuutta lasta kohtaan. Vuodesta 1998 saakka on ollut mahdollista myös saada vahvistetuksi parisuhdekumppanin vanhempainvastuu, jos puolison lapsen adoptoiminen ei jostakin syystä ole mahdollista tai sitä ei haluta.¹¹

Belgia, Espanja ja Portugali

Belgian siviililain (Code Civil) mukaan samaa sukupuolta olevat ovat voineet solmia avioliiton vuodesta 2003 alkaen. Erillistä parisuhdelakia ei ole, mutta sukupuolesta riippumatta yhdessä asuvat henkilöt voivat pyytää yhdessä asumisensa laillistamista ja rekisteröimistä julkiselta notaarilta. Kaikki avioliiton oikeusvaikutukset koskevat samalla

---

⁷ Ajantasaisia käännöksiä Islannin lain sisällöstä ei toistaiseksi ole saatavilla. Kirjoitettu perustuu Islannin oikeusministeriöltä saatuihin tietoihin.

⁸ The Civil Code of the Netherlands, s. 30, 44, 45 ja 65
Ot.prp.nr.33, s. 43

Ks. myös Alankomaiden oikeusministeriön verkkosivuilla aiheesta:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/trouwen-samenlevingscontract-en-geregistreerd-partnerschap>
<http://www.notaris.nl/page.asp?id=205>

⁹ The Civil Code of the Netherlands, s. 78-79
Ot.prp.nr.33, s. 43

¹⁰ The Civil Code of the Netherlands, s. 96

¹¹ Ot.prp.nr.33, s. 43 ja 67

tavoin sekä pareja jotka ovat keskenään samaa sukupuolta kuin pareja, jotka ovat eri sukupuolta. Avioparit voivat sukupuolesta riippumatta adoptoida yhdessä ja perheen sisäinen adoptio on mahdollinen, mutta samaa sukupuolta olevien avioliitosta ei seuraa esimerkiksi ”oheisvanhemmuuden” kaltaista järjestelyä suhteessa samaa sukupuolta olevan puolison lapseen.¹²

Espanjan siviililain (Código Civil) mukaan samaa sukupuolta olevat ovat vuodesta 2005 saakka voineet solmia avioliiton samoin oikeuksin ja velvollisuuksin kuin heteroparit, joten myös adoptio on siitä saakka ollut mahdollista samaa sukupuolta oleville aviopareille.¹³

Portugalissa samaa sukupuolta olevien parien avioliitto tuli mahdolliseksi kesäkuussa 2010 voimaan tulleella lainmuutoksella. Samaa sukupuolta olevat eivät kuitenkaan voi adoptoida eikä vanhemmuuden vahvistaminen ole mahdollista.¹⁴

Yhdysvallat, Kanada, Etelä-Afrikka ja Argentiina

Yhdysvalloissa samaa sukupuolta olevien avioliittoa ei tunnusteta liittovaltion tasolla, mutta samaa sukupuolta olevat voivat solmia avioliiton joillakin alueilla (Connecticutissa, Iowassa, Massachusettsissa, New Hampshirissä, Vermontissa ja Columbia Districtin alueella eli Washington D.C:ssä sekä Coquille-heimon alueella)¹⁵. Myös muiden osavaltioiden alueilla on myönnetty avioliittolupia samaa sukupuolta oleville pareille, mutta päätökset on myöhemmin kumottu oikeudessa. Samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliiton oikeusvaikutukset rajoittuvat osavaltion sisäisiin asioihin, eivätkä esimerkiksi liittovaltion tasolla avioliittoon liittyvät oikeudelliset ja taloudelliset seuraukset koske samaa sukupuolta olevia pareja.¹⁶

Kanadassa avioliittoa koskee liittovaltion tasolla avioliittolaki (Civil Marriage Act), jota muutettiin vuonna 2005 muutoslalla (Bill C-38) niin, että laki mahdollistaa samaa sukupuolta olevien avioliiton. Jo tätä ennen sukupuolineutraali avioliitto oli ollut mahdollinen yhdeksässä provinssissa. Avioliittoinstituution laajeneminen koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja on tapahtunut common law –tradition mukaisesti tuomioistuinvetoisesti, kun tuomioistuimet ovat kanteiden seurauksena joutuneet ottamaan kantaa siihen, onko perustuslain mukaista, että provinssien viranomaiset kieltäytyvät vihkimästä samaa sukupuolta olevia pareja.¹⁷

---

¹² Ot.prp.nr.33, s. 43

SOU 2007:17, s. 165-169

¹³ Ot.prp.nr.33, s. 43

SOU 2007:17, s. 171-174

¹⁴ http://www.ilga-europe.org/home/guide/country_by_country

¹⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage_in_the_United_States

¹⁶ SOU 2007:17, s. 178-181

¹⁷ Legislative history of Bill C-38 (The Civil Marriage Act)

http://www2.parl.gc.ca/Sites/LOP/LegislativeSummaries/Bills_ls.asp?Parl=38&Ses=1&ls=c38#aoverviewtxt

Avioliittoa sääntelee Etelä-Afrikassa kolme lakia (Marriage Act, Civil Union Bill ja Customary Marriages Act), ja samaa sukupuolta olevat parit voivat solmia avioliiton ainoastaan siviililiittoja koskevan lain (Civil Union Bill) mukaan. Samaa sukupuolta olevien avioliitot mahdollistava lainmuutos siviililiittoja koskevaan lakiin tehtiin marraskuussa 2006. Korkeimman oikeuden päätöksen mukaan common law –avioliiton täytyi olla mahdollinen myös samaa sukupuolta oleville pareille. Perustuslakituomioistuimen mukaan tilanne, jossa samaa sukupuolta oleva pari ei voinut solmia avioliittoa, oli perustuslain vastainen. Aviopari voi valita, kutsutaanko heidän liittoaan avioliitoksi vai siviiliparisuhteeksi.¹⁸

Argentiina salli samaa sukupuolta olevien avioliitot lain muutoksella heinäkuussa 2010. Aikaisemmin Argentiinassa ei ollut maan laajuisesti rekisteröityä parisuhdetta vastaavaa instituutiota, vaan siviililiitot sallittiin ainoastaan joissakin maakunnissa. Samaa sukupuolta olevilla aviopareilla on kaikki samat oikeudet kuin eri sukupuolta olevilla pareilla, myös oikeus adoptoida yhdessä.¹⁹

SOU 2007:17, s. 175-178

¹⁸ Government Gazette 30.11.2006, s. 3-4

Artikkeli South-Afrika Infon (The Official Gateway to South-Africa) verkkosivuilla

<http://www.southafrica.info/services/rights/same-sex-marriage.htm>

http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage_in_South_Africa

¹⁹ Artikkeli Argentina legalizes same-sex marriages, <http://www.webcitation.org/5rMTPjHP2>

Artikkeli Argentina Gay Marriage Law signed by president Sign on San Diegon sivuilla

<http://www.signonsandiego.com/news/2010/jul/21/argentinas-gay-marriage-law-signed-by-president/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage_in_Argentina

3 Päätelmiä

3.1 Yleistä

Vertailu osoittaa, että samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliitto on ainakin toistaiseksi kansainvälisesti katsoen harvinaisuus. Toisaalta se tunnetaan kolmessa Pohjoismaassa viidestä. Euroopan unionissa samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliitto on hyväksytty viidessä maassa 27:stä. Tilanne voi muuttua nopeastikin. Kun Tanska vuonna 1989 antoi samaa sukupuolta olevien pareille mahdollisuuden rekisteröidä parisuhteensa, monet valtiot seurasivat esimerkkiä 1990-luvulla.

Jos Suomi hyväksyisi samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliiton, muutos olisi periaatteellisesti suuri. Oikeudellisilta vaikutuksiltaan muutos olisi melko vähäinen, sillä parisuhteen rekisteröinti tuottaa miltei kaikissa suhteissa samat vaikutukset kuin avioliiton solmiminen. Ainoa osapuolia koskeva ero on siinä, että parisuhdepuoliso ei voi suoraan lain nojalla saada puolisonsa sukunimeä. Lisäksi on pieniä lapsiin liittyviä eroja: isyysolettamaa ei sovelleta rekisteröidyssä parisuhteessa, ja parisuhdepuolisoilla ei ole mahdollisuutta ottaa yhdessä ottolasta (nk. vieraslapsiadoptio).

3.2 Muutoksen lakitekninen toteuttaminen

Samana sukupuolta olevien avioliiton toteuttaminen edellyttäisi vain vähäisiä muutoksia avioliittolakiin, sillä avioliittolaissa käytetään jo nykyisin sukupuolineutraalia terminologiaa. Lain keskeisin termi on ”puoliso”, ei ”aviomies” tai ”vaimo”. Muutoksia tarvittaisiin vain lain 1 §:ään ja 108 §:ään, joissa osoitetaan, että vain nainen ja mies voivat mennä Suomessa avioliittoon keskenään, sekä 115 §:ään, josta käy ilmi, että Suomi edellyttää vieraassa valtiossa solmitun avioliiton olevan naisen ja miehen välinen, jotta se voitaisiin täällä avioliittona tunnustaa.

Avioliiton esteiden tutkintaa koskevia säännöksiä ei olisi tarpeen muuttaa. Joidenkin avioliiton esteiden soveltamiseen samaa sukupuolta oleviin on tosin vähemmän perusteita kuin muissa tapauksissa. Eihän ainakaan toistaiseksi tarvitse ottaa huomioon sitä mahdollisuutta, että nais- tai miespari saisi yhteisiä jälkeläisiä, joissa tulisivat näkyviksi suvun geeniperimässä väistyvinä esiintyvät geneettiset sairaudet. Avioliiton esteiden sääntelyn taustalla on toisaalta muitakin syitä. Myös tavoite yhtäläisestä kohtelusta sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta puoltaa sitä, että avioliiton esteet ovat kaikilla samat.

Avioliittoon vihkimistä koskevat säännökset toimisivat nyky muodossaan, vaikka sukupuolineutraali avioliitto hyväksyttäisiin. Kirkko ja uskonnolliset yhdyskunnat voivat nykyisinkin asettaa uskonnosta johtuvia lisäedellytyksiä avioliiton solmimiselle. Tällainen lisäedellytys voisi olla mm. se, että avioliittoon vihittään vain vastakkaista sukupuolta olevia. Jos tällaisen erottelun sallittavuudesta viriäisi epäilyksiä, asiasta voitaisiin ottaa selventävä säännös lakiin.

Avioliittoasetuksen 9 §:ssä säädetään vihkikaavasta. Vihittävän sukupuolelle annetaan siinä merkitystä, sillä miehen tahtoa kysytään ensin ja sormus luovutetaan vain naiselle.

Jos avioliitosta tehdään sukupuolineutraali, vihkikaavaa olisi tarpeen muuttaa tai laatia siitä muunnos samaa sukupuolta oleville vihittäville.

Uudistuksen yhteydessä olisi päätettävä myös rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) kohtalosta. Säilyisikö se samaa sukupuolta olevien parien käytettävissä siten, että he voisivat valita rekisteröimisen ja vihkimisen välillä? Kumottaisiinko se kokonaan ja säädettäisiin, että lain voimaantullessa olemassa olevat rekisteröidyt parisuhteet muuttuvat ilman eri toimenpidettä avioliitoiksi? Vai säädettäisiinkö välimuoto, jossa uudet rekisteröinnit eivät enää ole mahdollisia, mutta parisuhteen rekisteröineiden status ei muuttuisi, paitsi jos he itse haluavat muuttaa rekisteröidyn parisuhteen avioliitoksi?

Rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa on myös kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia säännöksiä muun muassa ulkomailla rekisteröidyn parisuhteen tunnustamisesta Suomessa. Näiden kohtalo vaatii lisäharkintaa. Jos ne kumotaan, seurauksena saattaisi olla, että sellaista rekisteröityä parisuhdetta, joka nyt tunnustetaan täällä, ei enää tunnustettaisi. Näin kävisi, jos parisuhteen oikeusvaikutukset poikkeavat niin huomattavasti avioliiton oikeusvaikutuksista, ettei parisuhdetta voitaisi tunnustamista harkittaessa luonnehtia samaa sukupuolta olevien avioliitoksi.

Uuteen tarkasteluun olisi otettava myös transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta (563/2002) annetussa laissa oleva sääntely tilanteessa, jossa avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa oleva haluaa vahvistettavaksi, että hän kuuluu vastakkaiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on väestötietojärjestelmään merkitty. Lain 2 §:n mukaan vahvistus voidaan antaa, jos hakijan parikumppani hyväksyy sen, että hakijan sukupuoli muuttuu. Tällöin avioliitto muuttuu ilman eri toimenpidettä rekisteröidyksi parisuhteeksi ja rekisteröity parisuhde vastaavasti avioliitoksi. Miten tätä sääntelyä on tarpeen muuttaa, riippuu siitä, mikä ratkaisu omaksutaan rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain osalta.

Edellä mainittujen lakien lisäksi on olemassa melko runsaasti lainsäädäntöä, jossa tiettyyn perherooliin kytketään oikeusvaikutuksia. Tapauksissa, joissa nämä roolit eivät ole sukupuolittuneita, vaan oikeusvaikutukset kytketään esimerkiksi siihen, että joku on puoliso, lainsäädännön voidaan olettaa toimivan asianmukaisesti myös silloin, kun puoliset ovat samaa sukupuolta. Jonkin verran on kuitenkin voimassa säännöksiä, jotka koskevat nimenomaisesti aviomiestä tai –vaimoa. FINLEX –tietokanta antaa ajantasaisiin säädöksiin kohdistuvalla haulla ”aviomie*” tai aviovaimo*” tai vaimo*” yhteensä kahdeksan hakuosumaa, joiden osalta on tarpeen tutkia, miten säädökset toimivat samaa sukupuolta olevien avioliitossa. Jos hakua laajennetaan ottamalla mukaan ”mie*”, hakutuloksia saadaan 606 kappaletta, mutta tällöin tulosten suuri valtaosa on sellaisia, ettei säädöksillä ole mitään tekemistä ”aviomiehen” tai edes ”miehen” kanssa.

Jos mahdollinen uudistus ulotetaan koskemaan myös lapsia esimerkiksi siten, että säädetään ”vanhemmuusolettamasta” tai lapseksiottamisesta siten, että lapsi voi saada kaksi samaa sukupuolta olevaa vanhempaa, kasvaa niiden säädösten määrä, joiden toivuutta uudessa tilanteessa joudutaan tarkastelemaan. FINLEX-tietokanta antaa haulla ”isä*” 71 hakutulosta ja haulla ”äiti*” tai äidi*” 146 hakutulosta. Niiden säännösten määrä, joiden havaitaan asian tutkimisen jälkeen kaipaavan muutosta, jäänee kuitenkin vä-

häiseksi, sillä hakutuloksiin tulee mukaan runsaasti säädöksiä, jotka eivät ole tässä asiayhteydessä relevantteja. Edellä mainitulla haulla esimerkiksi sellaiset säädökset, joissa esiintyy sana ”isännöitsijä”, ”isänpäivä”, ”isänmaa” tai ”äidinkieli” tulevat mukaan hakutuloksiin. Edellä sanottu osoittaa kuitenkin, että mahdollinen uudistus vaatisi asianmukaisen perusvalmistelun, jossa uudistuksen vaikutukset perhesidonnaiseen lain-säädäntöön voidaan tutkia.

LÄHTEET

- *Ot.prp.nr.33*, Norjan sukupuolineutraalin avioliittolain esityöt, Det kongelige barne- og likestillingsdepartement: Proposjon til Stortinget, Ot.prp.nr.33 (2007–2008) Om lov om endringer i ekteskapsloven, barnelova, adopsjonsloven, bioteknologiloven mv. (felles ekteskapslov for heterofile og homofile par)
- *SOU 2007:17*, Ruotsin sukupuolineutraalin avioliittolain esityöt, Regeringens proposition 2008/09:80 ja esitystä edeltänyt mietintö Äktenskap för par med samma kön (SOU 2007:17)
- *Civil Code of The Netherlands*, The Civil Code of the Netherlands, Kluwer Law International 2009
- <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/trouwen-samenlevingscontract-en-geregistreerd-partnerschap>
- <http://www.notaris.nl/page.asp?id=205>
- <http://www.sweden.gov.se/sb/d/11386/a/125581>
- http://www2.parl.gc.ca/Sites/LOP/LegislativeSummaries/Bills_ls.asp?Parl=38&Session=1&ls=c38#aoverviewtxt
- Government Gazette 30.11.2006, Etelä-Afrikan virallinen lehti 30.11.2006, lainmuutos Civil Union Bill, hakutulosten # 3 osoitteessa <http://www.search.gov.za/info/search.jsp?qa=3&qt=1&q=civil+union&rss=1&rssl=1&rssr=true&rsd=1&rps=20&rsm=true&s=1&st=b&ast=1&xcb=1287656237921>
- http://www.ilga-europe.org/home/guide/country_by_country
- <http://ilga.org/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage
- http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage_legislation_around_the_world
- <http://www.webcitation.org/5rMTPjHP2>
- <http://www.signonsandiego.com/news/2010/jul/21/argentinas-gay-marriage-law-signed-by-president/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage_in_Argentina

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7059
ISBN 978-952-259-092-3 (nid.)
ISBN 978-952-259-093-0 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUSVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi